

FLOW-tila

” Jos tietäisin etukäteen mitä maalauksesta tulee, en olisi kiinnostunut sen tekemisestä.

on maalauksen

onnistumisen ehto

TEKSTI Henri Hagman

HENKILÖKUVAT Anna-Leena Muotka

TEOSKUVAT Jussi Tiainen

Frau Lilien von Busch
2013, öljy kankaalle, 160 x 150 cm

Taidemaalari Janne Räisänen (s.1971) on Wihurin residenssin kevään 2015 vieraileva taiteilija Rovaniemellä. Pudasjärveltä kotoisin oleva Räisänen on asunut viimeiset viisi vuotta Berliinissä, tuossa tämän hetken intensiivisimmässä kuvataiteilijoiden keskittymässä. Räisänen mukaan rennossa ja samalla preussilaisen jäykässä Berliinissä on hyvä työskentelyrauha. Kuuluisakaan suomalaistaiteilija ei ole siellä arvioinnin ja odotusten kohteena. Sitä on voinut aloittaa painetta puhtaalta pöydältä. Taiteen keskuksessa asuminen merkitsee myös uusia mahdollisuuksia urala. Suomessahan Räisänen on esiintynyt huippugallerioissa jo Vuoden nuori taiteilija 1999 -palkinnostaan lähtien.

Huonoa maalausta jo Lapin yliopiston pääsykokeissa

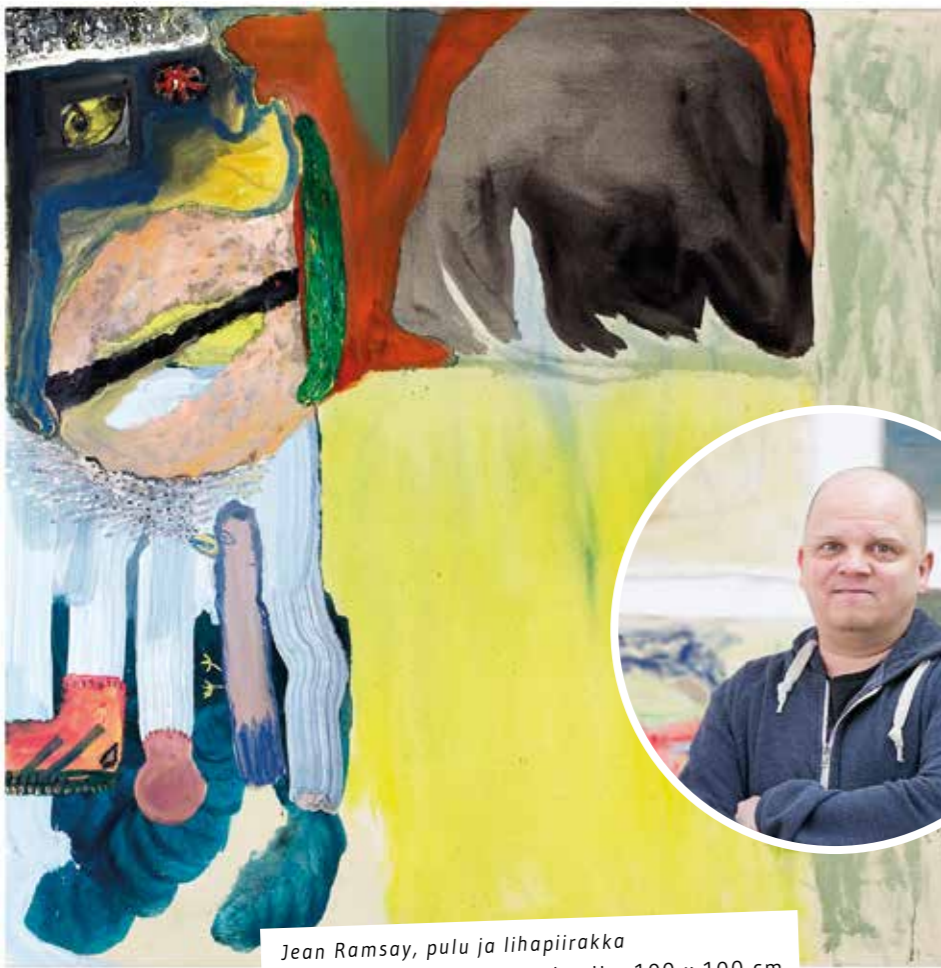
Rovaniemellä Räisänen on vierailut usein ja säännöllisesti. Täällä asuvat sukulaisista muun muassa äiti ja veli. Karismaa kaupunkiimme tuo Räisänen mukaan myös ulkomaalaisten kasvava määrä.

– Pidän myös siitä, että Rovaniemi on monella tavalla iso kontrasti suhteessa Berliiniin. Helsinki taas on laimea versio siinä välissä, Räisänen pohtii.

– Noin 25 vuotta sitten pyrin Rovaniemelle opiskelemaan kuvataidekasvatusta. Pääsykoetehtävänä oli ”eläin ja minä”, ja minä tein rotan, joka söi päättäni. Luulen, että siitä ei välttämättä pidetty, Räisänen nauraa.

– Kun sitten pääsin sisään Kuvataideakatemiaan vuonna 1992, kysyin professori Leena Luostariselta, miksi otitte minut. Hän vastasi, että sinä olit paras niistä huonoista.

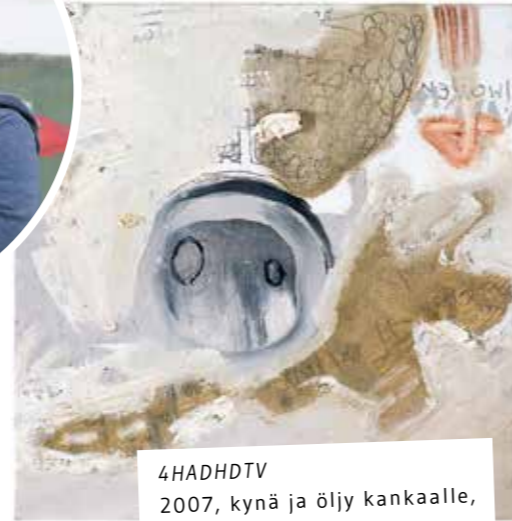
Taidemaailmassa huonomaalaus, *bad painting* ei ole ollenkaan alentava määre, vaan pikemminkin kehu. Spontaanisuus ja mielen flow-tila ovat tämän lajin maalausprosessille tärkeitä. Oikeastaan nämä ominaisuudet ovatkin nimenomaan maalaustaiteen omaisuutta.

Jean Ramsay, pulu ja lihapiirakka
2010, sekatekniikka kankaalle, 100 x 100 cm

Bad painting on vaativaa, se on itsensä alittamista, joka taas on tietyllä tavalla henkistä taitoa.

4HADHDTV
2007, kynä ja öljy kankaalle,
41 x 41 cm

Vähemmän suoraviivaisissa, tekni-
simmissä ja ideakeskeisimmissä lajeis-
sa – kuten valokuvassa, taidegraafikassa
tai videossa – spontaanisuus ei Räisäsen
mukaan ole niin helppoa.

– Bad painting on vaativaa, se on itsensä alittamista, joka taas on tietyllä tavalla henkistä taitoa. Teoksen onnistumista auttaa se, että tehdessä unohtaa itsensä ja muut ja unohtaa maalaavansa. Minulla ei myöskään ole koskaan suunnitelmia maalauksen suhteen, vaan saan aina ideat maalaamisesta itsestään. Sattuma on yksi hyvä työkalu. Sitä haluaa yllättää itsensä sattumilla ja ilahtua: olenko todella tehnyt tuon! Jos tietäisin etukäteen mitä maalauksesta tulee, en olisi kiinnostunut sen tekemisestä, Räisänen sanoo.

Huonomaalaus liitetään ekspressionismin suureen kategoriaan, josta Räi-

sänen myöntääkin aikoinaan saaneensa innoitusta kautta linjan. Hän puhuu niin 100 vuotta sitten vaikuttaneesta saksalaisesta taiteesta kuin myöhemmistäkin figuratiivisen tunnemaalauksen aalloista, 1970-luvulta alkaen vaikuttaneesta Neue Wilden -sukupolvesta tai noihin aikoihin syntyneistä Jonathan Meesen kaltaisista 2000-luvun tähdistä.

– Nykyään en juuri välitä ekspressionismista. Pidän enemmänkin 1500-luvun taiteesta. Ihailen esimerkiksi Caravaggion tekniikkaa, joka ei ole edes mahdollista enää, mutta silloin kymmenen mestarillista ihmistä valmistivat samaa maalausta. Nykyään myöskään sen ajan ilmaisun puhtaus ei ole mahdollista, sillä kaikki vedetään postmodernismin viittausten ja käsitteellisyyden kautta. Käsite ”taide” on muuttunut niin paljon, että vanhemmalla taiteella ei ole

oikeastaan mitään suhdetta siihen mitä itse teen. Taiteenlajina se on yhtä kaukana tekemisestäni kuin jokin musiikki.

Pystytkö sitten rinnastamaan töitäsi johonkin musiikin lajiin?

– No baletti, se on esteettistä. Esteetikka voi olla käänteistäkin estetiikkaa: kauheakin voi olla esteettistä. Kaunisana taas on aika raamitettu.

Minusta näyttää, että teoksissasi tärkeätä on inhimillisuus?

– Voi olla, luulen että olet jäljillä. Vaikka aiheeni ovat aika arkisia, niin pyrin siihen, että niissä on jotain, johon ihmiset pystyvät samaistumaan ja unohtamaan itsensä. En ole koskaan tyytyväinen omiin töihini. Joskus sitä kuitenkin huomaa yksittäisestä työstä, miksi oikeastaan ylipäättensä maalaan.

Rainer von und zu Zufall
2012, muste, akryyli ja öljy kankaalle,
87 x 116 cm

Leonardo, aavikon kuningatar (Morgen-Glory)
2009, sekatekniikka kankaalle, 120 x 130 cm

Valmiin käsite ja suunnitelmällisuus jäykistävät asioita kuvataiteessa

Räisänen toimi hetken aikaa Vapaan Taidekoulun taiteellisena johtajana kymmenisen vuotta sitten. Kuvataideakatemiassa hän puolestaan on opettanut osa-aikaisesti jo vuosia. Opetuksellisista periaatteistaan Räisänen mainitsee joitakin:

– Valmiin käsitettä ei ole enää olemassa minulle. Sen poistaminen on auttanut ja vapauttanut omaa ja mahdollisesti myös oppilaideni työskentelyä. Maalaukset voivat olla todella nopeita, mutta samalla ne eivät oikeastaan ole koskaan valmiita. Ne ovat kierrätysmateriaalia, joihin palaan aina uudelleen – mikäli ne eivät siis kestä aikaa ja katsomista.

– Taidemaalari Wilhelm Sasnalilta poimin idean, että ei ole olemassa myös-

kään epäonnistumista. On sama mitä teet, mutta työsi ei ole epäonnistunut, sillä voit käyttää sen myöhemmin hyväksesi.

Räisänen maalausten humoristiset ja monimieliset nimet ovat hänen mukaansa tärkeitä avaimia ja ”harhauttajia” katsojalle. Sama teos saa uusia nimiä eri kontekstissa, mutta logiikka tulee huonomaalaukseen liittyvästä tyhmylystä: mitä tyhmempi nimi, sen parempi.

Räisänen mukaan Berliini on muuttanut hänen maalausjälkeään. Se on ohuempaa, kevyempää ja piirroslähtöistä. Siksi hän ei voi tällä hetkellä palata 10 vuotta vanhoihin raskaampitekoisiin maalauksiinsa. Hän kertoo piirtävänsä paperille kaiken aikaa, sillä sekin rentouttaa maalausprosessia.

– Ajattelen maalauskaikakin paperilehtiönä, joista käänän sivua. Saatan tehdä viittä maalausta samanaikaisesti. Saksassa myös värit ovat tulleet takaisin teoksiini.

Räisänen kankaat eivät suinkaan valmistu kiilapuissa vaan niitattuina seinälle. Piirroksellinen ote on kovaa seinää vasten helpompaa kuin kankaan joustaessa kiilakehyksessä. Vasta näyttelyt varten maalaukset laitetaan kiilakehyksiin, galleristien vaatimuksesta. Kankaat eivät ole aina suorakulmaisia, ja ne jäävät täten mikä mitenkin persoonallisesti repsottamaan.

Uusi tilanne Räisäselle on myös se, että berliiniläinen galleristi käy suhteellisen usein valikoimassa oman makunsa mukaisesti työhuoneelta maalauksia tulevaan näyttelyyn. Tämä ei kuulemma Räisästä häiritse, se on vain unohtettava.

– Siitä ei tule mitään, että lähtisin ikään kuin tekemään vain tietyn tyyppisiä maalauksia. Tunnelman on oltava vapaa ja spontaani. Joskus ei pysty tekemään mitään. Toisinaan taas irtoaa kymmenen työtä päivässä. ●

Janne Räisänen näyttely
Kuusi herramiestä Galleria Valossa
Arktikumissa 18.4.–10.5.2015.